

Mihail Sjolokhov

Silvurfirvaldurinn.
Hans Thomsen týðir
alheimsstuttsgögur.
Fyrsta Firvalds-
fíkka. Føroya Lær-
arafelag, Tórshavn
1980. 92 s. kr. 39.

Føroya Lærarafelag við Jóanesi Enni á odda hevur fingið tað frálíka hugskot at fara undir eina bókarøð við týðingum av alheimsstuttsgögum. Tey fyrstu søvnini hava týðingar eftir Hans Thomsen, og at tað er breidd í úrvalinum sæst á høvundaskránni í fyrsta bindið: John Steinbeck, Mark Twain, Pearl S. Buck, Graham Greene (hvørs navn er skeivt stavað, bæði í lýsingarfaldaranum og í innihaldsvirlitinum), Mihail Sjolokhov og Charles Dickens. Av hesum sæst greiðliga, at Føroya Lærarafelag ikki tekur undir við tí unga manninum, sum á aðalfundinum í Varðanum 1980 legði tað sjónarmið fram, at tað var tvælt og uttan virði at týða úr fremmandum málum. Vit føroyingar kunnu saktans skriva alt sjálvi, og fyrri sín part kundi hann t. d. sagt frá uppvokstrinum Úti við Strönd í Havn í 50 og 60 árunum!!!

Bókarøðin hevur fingið eitið "Firvaldsfíkka" við einum firvaldi teknaðum av Williami Heinesen sum eyðkennið – vit kennast við fyrimyndina: Tranebøger, Uglebøger, Penguin Books o. s. fr. – og fyrsta bókin eitur ógvuliga apropos "Silvurfirvaldurinn" eftir eini av søgunum.

Úrvalið

Søgan hjá John Steinbeck, "Hvita lyngheonan", er um eina vakra kvinnu, sum livir meira í sínum hugaheimi enn í tí dagliga veruleikanum, og sum fær gjørt sær ein urtagarð, har alt hevur sít ávása pláss og einki er tilvildarligt. Hon byggir sær ein verjugarð móti tí livandi lívinum, lýst í orðunum hon sigur

Frá Dickens til Sjolokhov

Charles Dickens

um teir villu vakstrarar uttanfyri urtagarðin: "Hatta er figgindin", helt Mary eina ferð fyrri "Tað er tann harði, flókti og órókti heimurin, sum roynir at ota seg fram", og Hon líkast urtagarðinum í tí, at hon meira er til at sýna fram enn til at brúka, m. a. s.vevur hon einsamall aftan fyrri læstar dyr og lovar ikki manninum inn. Onkuntið og onkursvegna má alt tað, sum verður byrgt inni í manninum royna at sleppa út, og her kemur tann hvíta lyngheonan upp í leikin.

Mark Twain hevur í "Eini vøkunátt" gjørt eina av sínum frálíku, sjálvironisku skemtisøgum, og í titlugsøguni "Silvurfirvaldurinn" – av tí sum rithøvunda eitt sindur ov høgt mettu trúðaradóttirini Pearl S. Buck – verður sagt frá hvussu vánalig korini skulu vera í Kína stutt aftaná kollveltingina; hvussu tann materiella framgongdin verður góldin við stórum kostnaðum á kensluekinum, har kærleiki og samkensla verða bannaði.

Søgan "Barnagildið" eftir Graham Greene er áður týdd av Hanusi Andreassen undir titlinum "Myrkaspæl" og stendur í savninum "Drekin og aðrar søgur", so tað átti kanska at verið óneyðugt at týða hana enn eina ferð. Men líkamikið, søgan er framúr, sum tað mesta Graham Greene letur úr hondum, og tað psykologiska grundtemaið er sum í stórum parti av skaldskapinum hjá honum tann jagstraða menniskjan. Niggiu ára gomul tvíburabroðurnir Peter Morton og Frances Morton skulu til barnagildið, har tey eins og undanfarnu árinu skulu spæla myrkaspæl. Frances Morton ræðist myrkur yvir alt – fyrri honum er tað tengt saman við deyðanum – og vil ikki fara til gildið. Peter Morton, sum er nakrar minuttir eldri enn broðurin, er ikki bangin, men fær tvær reisir ígjøgnum dagin

kensluna av, at tað er ófrætti í væntu. Fyrstu ferð er tað sum kamarið verður myrkt í skugganum frá veingjunum hjá einum stórum fugli, og aðru ferð er tað sum andlitið á beiggjanum verður myrkt í skugganum frá fuglaveingjum. Tá ið Graham Greene letur fuglaveingir koma uppi spælið, eru tað feigdarboð; t. d. í skaldsøguni "Brighton Rock" og í stuttsgønum "Ein ferð út á landið" (stendur í savninum "Dreymur um eitt undarligt land").

Tað eydnast ikki Frances Morton at sleppa undan at fara til gildið og ei heldur at sleppa undan myrkaspælinum, og søgan fer sína óvika, ræðuliga gongd.

Í tí ikki sørt harðlugu søguni "Neytadrongurin", sigur tann russiski rithøvundurin Mihail Sjolokhov frá nokrum av tí, tann russiska kollveltingin hevði at berast imóti: ognarmenn sum halda seg kunna hoyggja við fólki sum teimum lystir, og drepa tey um tey ikki akta harraboð. Sum í hesum brotinum, har neytadrongurin Grigorij í einum lesarabrevi í "Reyðu Pravdu" hevur klagað ánarannar fyrri at liva og láta, sum teimum lystir:

"Hann (formaðurin í bygðaráðnum) biðaði ikki eftir svari, men brendi skotið av beint í munnin á Grigorij.

Grigorij kikkaði eftir ondini og hoknaði niður framman fyrri tí olátaða hestinum, fingrarnir krøktu seg í krampa um ein sopp av vátum, fólndum grasi og rivu hann upp við rót. So bragdaði ikki í honum longur.

Sonur Ignat myllara leyp úr sæli, tók sær upp í nevan av svartari, ráligari mold og stappaði inn í tann blóðfossandi munnin á tí deyða.

Sum rosina í pylsundanum kemur "Valstriðið" eftir Charles Dickens, sum hóast hetta ikki verður viðmerkt, er ein kapitull úr bókini "The Pickwick Papers" (1836–37), men henda hevur onga søgugongd í

vanligum týðningi, og teir einstaku kapitlarnir eru meira og minni sjálvstøðugar eindir. Tað eru mong sum meta "The Pickwick Papers" sum tað bestu bókina hjá Dickens, og undir øllum umstøðum er hon tann stuttligasta, og kapitullin um parlamentsvalið í býnum Eatanswill er ikki tann minst skemtiligi, kanska tí tað finnst so nógvir líkleikar við val nú á døgum; t. d. skal annað valevni vísa seg fyrri veljarafjöldini:

"Niðri við høvuðsdyrnar standa tjúgu rættir menn, sum tygum ekkaleysur kunnu taka í hondina á. Eisini eru har seks mammur við pinkubørnum á arminum. Børnunum skulu tygum klappa og spyrja mammurnar, hvussu gomul tey eru, og tað leggi eg tygum eina við, at ikki mugu tygum gloyma børnini, tí tað skal eg siga tygum, at sovorðið virkar hverja ferð."

Eitt sindur keðiligt er tað, at teksturin á síðunum 88 og 89 er umskiftur, og serstakliga tí tað passar soleiðis, at tú ikki leggur tað til merkis í fyrsta umfarið. Frammanundan er søgan eitt sindur flókt, og hetta ger tað verri.

Hvussu eru týðingarnar?

Lat okkum hyggja at fyrstu og síðstu søguni, "Hvita lyngheonan" hjá Steinbeck og "Valstriðnum" hjá Dickens. Ein sammeting við upprunatekstir hjá Steinbeck virsir beinanvegin, at týðarin ikki hevur týtt eftir honum, og hyggja vit at donsku týðingini hjá Sigvard Lund í savninum "Den lange dal", sæst at tað helst er hon, sum er grundarlag fyrri tí føroyska tekstini. Ein týðing er altíð týðing og tí aldrin heilt sum upprunateksturin, men fert tú at umseta frá týðingum, eru møguleikarnir fyrri brongli fleirfaldar. Eitt lítið dømi er, at træðið "live oak", sum er eitt altíð grønt

amerikanskt eikitræ (Quercus virginiana), verður til "nálatrø", tí danska umsetingin skrivur "náletræer". Akkurát hetta hevur ikki tann stóra týðningin í søguni, men við at týða úr umsettum teksti, fert tú lættliga skeivur av upprunatekstinum.

Charles Dickens er torførur at umseta, einahelst tí málbrúkið hjá honum er so fjølbroytt og orðaríkt. Sum eg dugi at siggja, so hevur Hans Thomsen heldur ikki her týtt úr upprunatekstinum, men brúkt onkra umseting. Harafturat hevur hann eftir øllum at døma heldur ikki hildið seg til alt ov nær upp at hesum, tí so fjarur er hann mangan frá tí sum stendur hjá Dickens. Dømi:

"Do you play ecarté, sir?" verður til "Duga tygum sjavs, harra Winkle?". Tað er eingin grund til at føroyska tekstin á tann hátt, at fremmand kortspæl skulu umsetast við spæl kend her heima; (ecarté er annars eitt tveymansspæl).

Mr. Winkle had already made considerable progress in her good opinion, and she did not hesitate to inform him, confidentially, that Mr. Pickwick was "a delightful old dear" verður til: "Hon var longu farin at halda nógv um harra Winkle og legði ikki petti í, um hon segði honum, at hon helt harra Pickwick vera ein fittan gamlan mann". Teir føroysku setningarnir eru kanska ikki heilt av leið, men eru ógvuliga klombrutir.

"Slumber soon fell upon the senses of Mr. Winkle, but his feelings had been excited, and his admiration roused; and for many hours after sleep had rendered him insensible to earthly objects, the face and figure of the agreeable Mrs. Pott presented themselves again and again to his wandering imagination." Hans Thomsen umsetur hetta brotið soleiðis: "Ikki vardi

leingi, til harra Winkle sovnaði, men kenslur hansara vóru vaktar, og í fleiri timar sá hann fyrri sær ímillum søvns og vøku tað eiggiliga andlitið á frú Pott, meðan hann lá í songini og veltist." Tann føroyski teksturin er als ikki tann sami, sum tann hjá Dickens.

Eittans dømi afturat (eg kundi tíkið hundrad fram): Sam Weller, tænari hjá Mr. Pickwick, fortelur frá einuferðini, tá ið postvognurin hjá pápanum við ferðafólki er endaður í ánni. Pickwick spyr um øll komu upp aftur: "Why," replied Sam, very slowly, "I rather think one old gen'l'm'n was missin'; I know his hat was found, but i a'n't quite certain whether his head was in it or not." Og umsetingin: "Ja," svaraði Sam, "men eg haldi næstan, eg havi hoyrt, at ein gamlan mann funnu teir ikki aftur. Hattin hjá honum funnu teir aftur, havi eg hoyrt." Helvtin av tí enska tekstinum er kutað burtur, og alt tað skemtiliga.

Føroyskir týðarar

Eg havi leingi havt varhugan av, at føroyskir týðarar sum heild eru ógvuliga ósketnir í teirra viðferð av einum teksti – tað finnst tó undantøk – og hesar smáu eftirkanningarnar stuðla uppundir hesa hugsan. Tá ið týðingar slákra í allar ættir, sum tað hóvar týðaranum og ikki halda seg neyvt til upprunatekstin, sýna tær eina vantandi virðing listarverkinum, og tí stríðið listarmaðurin hevur lagt í tað, fyrri at geva tí akkurát tað skap, tað hevur.

Søgurnar í savninum "Silvurfirvaldurinn" eru góðar og verdar at brúka tíð uppá – blandingin av skemtiligum og álvarsomum søgum riggar væl – men týðingarnar kunnu verði eitt sindur meira ansnar, hóast tær málsliga eru frálíkar.

Jógvan Isaksen